

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра історії та культури української мови

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

**«Професійна українська мова»
(обов'язкова)**

Освітньо-професійна програма ЖУРНАЛІСТИКА ТА КРОСМЕДІЙНІСТЬ

Спеціальність 061 Журналістика

Галузь знань 06 Журналістика

**Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
філологічний факультет**

Мова навчання українська

**Розробники: к.філол.н., асистент кафедри історії та культури
української мови Дзись Р. П.**

Профайл викладача (-ів) http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=763

**Контактний тел. + 38(050) 979 25 59
E-mail: r.dzis@chnu.edu.ua**

**Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2831>
Консультації
Онлайн-консультації: середа з 15.00 до 16.00.
Очні консультації: за попередньою домовленістю.**

1. Анотація (призначення навчальної дисципліни).

Високий рівень якості державної мови у ЗМІ – запит сучасної вимогливої аудиторії, тому володіння бездоганним професійним мовленням є обов'язковим критерієм журналістської майстерності. Роботу над культурою мови студентів проводимо, зважаючи на два аспекти: підвищення загальномовної культури майбутніх спеціалістів та їхньої фахової мовної культури.

2. Мета курсу – сформувати високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах, виробити навички практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами, зокрема:

- сформувати чітке і правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні;
- розвивати творче мислення студентів;
- виховувати повагу до української літературної мови, до мовних традицій;
- виробити навички сприйняття й відтворення фахових текстів, засвоєння лексики і термінології свого фаху, вибір комунікативно виправданих мовних засобів, використання різних типів словників;
- сформувати навички оперування фаховою лексикою, редагування, коригування текстів різних жанрів;
- удосконалити й збагатити власний словник.

3. Пререквізити:

- курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)»;
- курс «Актуальні питання історії та культури України»;
- курс «Історія української культури»;
- курс «Медіаетика»;
- курс «Основи редагування»;
- курс «Теорія і методика журналістської творчості».

4. Результати навчання.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- зміст поняття *професійна українська мова*;
- типологію норм української літературної мови та їх особливості в мові ЗМК;
- основні характеристики стилів та жанрів;
- загальні вимоги до складання та оформлення професійних текстів;
- основні ознаки культури професійного мовлення;
- основи культури усного і писемного професійного мовлення;
- етикет професійного спілкування;

вміти:

- використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів у професійній сфері;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури;
- сприймати, відтворювати, редагувати тексти різних жанрів;
- володіти культурою діалогічного та полілогічного мовлення (аргументація, дискусія);
- застосовувати українську термінологію свого фаху в різноманітних комунікативних ситуаціях професійної діяльності;
- уміти демонструвати (виголошувати доповіді, повідомлення, проводити презентації) результати власної пізнавальної / дослідницької діяльності, дотримуючись усіх норм сучасної української мови;

- дотримуватися мовного етикету відповідно до комунікативної ситуації.

Результати за загальними компетентностями:

ЗК 1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою.

Результати за фаховими компетентностями:

ФК 11. Здатність комплексно використовувати ресурси української мови для реалізації фахових знань.

ФК 14. Здатність створювати й редагувати різні види видань.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Використовувати державну мову в професійній діяльності.

ПРН 13. Здійснювати редакційну підготовку та редагування друкованого, теле- й радіо продукту в ЗМК.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			Кредитів	Годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1-2	2	3	90	16	14			58	2	залік
		3	3	90	14	16	-	-	58	2	залік
		4	3	90	10	12			66	2	іспит
Разом д.ф.н.			9	270	40	42	-	-	182	6	
Заочна	1-2	2	3	90							залік
		3	3	90			-	-			залік
		4	3	90							іспит
Разом з.ф.н.			9	270	10	11	-	-	243	6	

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л.	пр.	інд.	с.р.		л.	пр.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Змістовий модуль 1. ГРАМАТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. МОРФОЛОГІЧНІ НОРМИ У ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ МОВЛЕННІ										
Тема 1. Складні випадки словозміни власних назв. Географічні назви. ПІБ. Орфографічні норми власних назв.	12	2	2		8	12				10
Тема 2. Особливості використання іменників (<i>категорії роду, числа, відмінка</i>), прикметників (<i>ступені порівняння</i>), займенників (<i>проблема використання в тексті</i>) у журналістському мовленні.	12	2	2	2	6	12			1	10
Тема 3. Числівник. Відмінювання. Складні слова з числівниковим компонентом. Сполучення числівника з іншими частинами мови (іменниками, субстантивованими прикметниками, займенниками).	12	2	2		8	12				10
Тема 4. Дієслово (форми, способи). Прислівник. Службові частини мови.	10	2	2		6	10				10
Разом за ЗМ1	46	8	8	2	28	46			1	40
Змістовий модуль 2. СИНТАКСИЧНІ НОРМИ. ПУНКТУАЦІЙНІ НОРМИ										
Тема 1. Специфіка синтаксичних норм у професійному мовленні журналіста. Особливості словосполук (узгодження, керування, прилягання). Порядок слів. Нормативні кліше. Місце ключової інформації в реченні (змістовий рівень). Заголовок як синтаксична одиниця.	6	1	1		4	6			1	8
Тема 2. Особливості простого речення (повні / неповні, поширені / непоширені). Функції пунктуаційних норм. Тире в простому реченні.	8	1	1		6	8				8
Тема 3. Ускладнене речення у професійному мовленні журналіста (звертання, однорідні члени речення, відокремлені члени речення, вставні слова й конструкції).	10	2	2		6	10				8
Тема 4. Складне речення (безсполучникове,	14	2	2		10	14				8

сполучникове, з різними видами зв'язку).									
Тема 5. Оформлення діалогічного мовлення та прямої мови. Поняття перефразованого тексту. Розділові знаки.	6	2			4	6			8
Разом за ЗМ2	44	8	6		30	44		1	40
Змістовий модуль 3. ЛЕКСИЧНІ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ НОРМИ У ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ МОВЛЕННІ. ЛЕКСИКОГРАФІЯ									
Тема 1. Системність лексичних норм. Поняття лексичної сполучуваності. Стилїстичні особливості лексики.	4	1	1		2	4			6
Тема 2. Класифікація лексичних норм за значенням. Однозначні та багатозначні слова. Явище лексичної омонїї, міжмовна омонїя. Синонїми. Паронїми. Антонїми.	11	1	2		8	11		1	6
Тема 3. Порушення лексичних норм (причини й наслідки). Явище суржику. Тавтологія. Плеоназм. Мовні штампи.	13	1	2	2	10	13			6
Тема 4. Термінологія в журналістському мовленні. Професїоналізми. Номенклатурні назви.	8	2	2		4	8			6
Тема 5. Образна лексика. Особливості української фразеологїї. Порушення фразеологічних норм.	10	2	2		6	10			6
Тема 6. Лексикографія (перспективи й здобутки). Словники як джерело самовдосконалення журналіста.	6	1	1		4	6			10
Разом за ЗМ 3	54	8	10	2	34	54		1	40
Змістовий модуль 4. СЛОВОТВІРНІ НОРМИ У ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ МОВЛЕННІ									
Тема 1. Словотвірна система української мови. Способи словотворення.	12	2	2		8	12		1	20
Тема 2. Порушення словотвірних норм як наслідок втручання у словотвірну систему української мови.	12	2	2		8	12			10
Тема 3. Процес словотворення як складник творчої діяльності журналіста.	12	2	2		8	12			10
Разом за ЗМ 4	36	6	6	-	24	36		1	40

Змістовий модуль 5. КУЛЬТУРА УСНОГО МОВЛЕННЯ ЖУРНАЛІСТА										
Тема 1. Орфоепічні та акцентуаційні норми. Милозвучність української мови.	14	2	2		10	14			1	10
Тема 2. Мовний етикет. Сучасні тенденції в журналістському етикеті. Міжнаціональний етикет. Невербальні засоби спілкування. Візитка як елемент професійної культури.	15	2		1	12	15				10
Тема 3. Культура діалогічного та полілогічного спілкування (<i>інтерв'ю, ток-шоу</i> та ін.).	15	2	1		12	15				10
Тема 4. Культура інтернет-спілкування.	16	2	1	1	12	16				10
Разом за ЗМ 5	60	8	4	2	46	60			1	40
Змістовий модуль 6. ПРЕЗЕНТАЦІЯ У ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ										
Тема 1. Види презентацій. Етапи підготовки до презентації. Антипрезентація.	6	2			4	6			1	20
Тема 2. Майстерність проведення авторської презентації.	24		8		16	24				23
Разом за ЗМ 6	30	2	8	-	20	30			1	43
Усього годин	270	40	42	6	182	270			6	243

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ за/п	Назва теми
1.	Самобутність української орфографічної системи. Новий український правопис (2019)
2.	Наслідки тоталітарної політики «зближення мов і націй» у граматичній системі української мови.
3.	Особливості граматичних форм запозичених одиниць, ступінь їх адаптації в українській мові.
4.	Використання мовних та позамовних одиниць на позначення чисел у журналістській практиці.
5.	Взаємозв'язок між жанрами й типами речень.
6.	Значення пунктуаційних знаків (емоційний та логічний складники).
7.	Сучасні тенденції функціонування запозичень в українській мові. Різновиди запозичень.
8.	Наслідки тоталітарної політики «зближення мов і націй» у лексичній системі української мови.
9.	Словничок фразеологізмів як самобутніх одиниць для використання в

	журналістській практиці.
10.	Огляд сучасних словників української мови.
11.	Наслідки тоталітарної політики «зближення мов і націй» у словотвірній системі української мови.
12.	Мовленнєвий етикет як елемент етики професійного спілкування. Поняття мовленнєвого етикету. Різновиди мовленнєвого етикету. Стандартні етикетні ситуації та їхнє мовне оформлення.
13.	Невербальні засоби мовленнєвого етикету у професійному спілкуванні.
14.	Візитна картка як атрибут ділової людини, її характеристика, реквізити та особливості використання.
15.	Правила телефонної розмови. Службові та приватні розмови. Голос і поза в розмові по телефону. Смс-комунікація. Типи та норми.
16.	Етика Інтернет-спілкування. Вербальні й невербальні (смайли та ін.) засоби у повідомленнях, постах, коментарях. Проблема „мови Інтернету” як окремого типу (стилю) комунікативної поведінки.
17.	Індивідуальне спілкування. Функції та види бесід. Стратегії поведінки під час ділової бесіди. Співбесіда з роботодавцем.
18.	Колективне спілкування (наради, збори, перемовини, дискусії). Мета, стратегія, тактика обговорення і ухвалення рішень. Способи ведення дискусії (діалог, полілог).
19.	Види й жанри публічного мовлення. Публічний виступ як важливий засіб комунікації. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.
20.	Презентація як різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.

6. Система контролю та оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю, методи навчання

Формами поточного контролю є усні і письмові відповіді на практичних заняттях, письмові роботи різних видів (редагування текстів, створення фахових текстів), тестування, творчі роботи.

Формами підсумкового контролю є 2 заліки та іспит.

МН1 – словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія тощо).

МН2 – практичні заняття.

МН6 – наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо).

МН7 – робота з книгою, з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою.

МН8 – комп’ютерні засоби навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, web-конференції та вебінари і т.п.).

МН9 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

Методи оцінювання.

МО2 – тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО4 – звіти, реферати, статті.

МО6 – презентації результатів виконання завдань.

МО8 – залік, іспит.

Контроль у навчанні у навчанні професійної української мови передбачає виявлення рівня сформованості мовленнєвих навичок і умінь, визначення правильності організації навчального процесу, діагностування труднощів засвоєння матеріалу, перевірку ефективності використаних методів і прийомів навчання.

Контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуємо такі **засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання**:

- **засоби усного контролю**: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, презентації результатів виконаних завдань,

- **засоби письмового контролю**: контрольні роботи, модульне письмове тестування, підсумкове тестування, самостійні роботи, виконання вправ, написання есе, рефератів,

- **засоби самоконтролю**: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни.

Оцінювати рівень мовних знань, умінь та навичок студентів необхідно за такими критеріями:

1. Уміння оперувати лексичним складом сучасної української літературної мови.
2. Ступінь володіння орфографічними, морфологічними, синтаксичними нормами сучасної української літературної мови, передбаченими програмою дисципліни.
3. Уміння працювати з навчальною та навчально-методичною літературою, з фаховими словниками.
4. Рівень володіння лінгвістичною та фаховою термінологією.
5. Ступінь володіння навичками створення письмових текстів.

Визначення балів за знання та вміння студентів

A 90–100 “зараховано” (“відмінно”) – студенти продемонстрували високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; ґрунтовно опрацювали рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють використовувати їх для аргументації тих чи тих положень, розкриваючи відповідні теми; виявили глибоке розуміння мовних процесів та явищ; вільно оперують відповідною науковою термінологією, передбаченою програмою; вміють майстерно застосовувати основні мовні норми сучасної української літературної мови на практиці, самостійно створюють основні документи відповідно до фаху, володіють навичками високої культури усного та писемного мовлення; систематично, кваліфіковано, з використанням матеріалів із додаткової літератури, брали участь у практичних заняттях; глибоко опрацювали всі питання, передбачені для самостійного вивчення; глибоко висвітлили питання підсумкової модуль-контрольної роботи, продемонстрували високий рівень комунікативної культури.

B 80–89 “зараховано” (“добре») – студенти продемонстрували достатньо високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; виявили обізнаність й належно опрацювали рекомендовані до кожної теми основну та спеціальну літературу; добре засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти мовні процеси і явища; продемонстрували знання теоретичного матеріалу, орієнтуються в усіх темах, вміють застосовувати основні мовні норми сучасної української літературної мови на практиці, самостійно створюють основні документи відповідно до фаху, володіють навичками літературного усного та писемного мовлення; брали активну участь у практичних заняттях; опрацювали всі питання, передбачені для самостійного вивчення; висвітили питання підсумкової модуль-контрольної роботи.

C 70–79 “зараховано” (“добре”) – студенти продемонстрували достатній рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; виявили обізнаність та добре опрацювали рекомендовані до кожної теми основну та спеціальну літературу; добре засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти мовні процеси і явища; продемонстрували знання теоретичного матеріалу, орієнтуються в усіх

темах, уміють застосовувати основні мовні норми сучасної української літературної мови на практиці, самостійно створюють основні документи відповідно до фаху; володіють навичками літературного усного та писемного мовлення; брали участь у практичних заняттях; опрацювали питання, передбачені для самостійного вивчення; здебільшого висвітлили питання підсумкового модуль-контрольної роботи.

D 60–69 “зараховано” (“задовільно”) – студенти продемонстрували задовільний рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах; мають поверхові знання питань, передбачених програмою курсу; показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, які розглядали під час практичних занять; обмежилися опосередкованим вивченням основної теоретичної літератури та виконанням практичних завдань; були пасивними під час практичних занять, не виявляли належних навичок і бажання до самостійної роботи; частково висвітлили питання підсумкової модуль-контрольної роботи.

E 50–59 “зараховано” (“задовільно”) – студенти продемонстрували низький рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах, мають поверхові знання, передбачені програмою курсу; показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, які розглядали під час практичних занять; обмежилися поверховим вивченням основної теоретичної літератури та виконанням практичних завдань; були пасивними під час практичних занять, не виявляли належних навичок і бажання до самостійної роботи; вибірково висвітлили питання підсумкової модуль-контрольної роботи.

FX 35–49 “не зараховано” (“незадовільно”) – теоретичний матеріал курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою робіт виконано, але їх якість оцінена мінімальною кількістю балів; студент частково володіє навичками створення усних та письмових текстів, допускає значну кількість грубих граматичних, стилістичних та орфографічних помилок. Можливе підвищення оцінки за умови виконання додаткової самостійної роботи.

F 1–34 “не зараховано” (“незадовільно”) – теоретичний матеріал курсу не засвоєний, практичні навички не сформовані, студенти не виявляли належних навичок і бажання до самостійної роботи; не опрацювали рекомендованої літератури, не орієнтуються в аналізованих мовних процесах і явищах; не виявляли бажання виконувати домашні завдання; не висвітлили жодне з питань підсумкової модуль-контрольної роботи.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий тест	Сума
---	------------------	------

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5		
8	9	9	4	6	6	7	5	6	40 (залік)	100
Змістовий модуль 3						Змістовий модуль 4				
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 1	Т 2	Т 3		
4	4	6	5	6	5	7	8	15	40 (залік)	100
Змістовий модуль 5						Змістовий модуль 6				
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 1		Т 2				
8	7	7	8	5		25		40 (іспит)	100	

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Капелюшний А. Стилїстика. Редагування журналістських текстів. Львів : ПАІС, 2003.
2. Капелюшний А. О. Стилїстика і редагування: Практичний словник-довідник журналіста. Львів : ПІАС, 2002.
3. Карпенко В. Журналістська творчість. Теоретично-методичні та практичні засади : підручник. Київ : Університет «Україна», 2012. 164 с.
4. Культура фахового мовлення: навчальний посібник / Укл.: Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, А. А. Ковтун, К. М. Лук'янюк, Н. І. Рутьова, М. С. Скаб, М. В. Скаб ; за заг. ред. Н. Д. Бабич. 4-є вид., уточн. й доповн. Чернівці: Книги–XXI, 2014. 556 с.
5. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма : навч. посібник. 3-є вид. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013. 440 с.
6. Панченко С. А. Українська мова в засобах масової комунікації : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : Запорізький нац. техн. ун-т, 2009. 103 с.
7. Проблеми культури мови і стилістики в журналістській практиці: навчально-методичний посібник / укладачі проф. Бабич Надія Денисівна, асист. Жук Олеся Олександрівна. Чернівці: Рута, 2007. 160 с.
8. Український правопис / НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 391 с.
9. Яцимирська М. Г. Культура фахової мови журналіста : навч. посібник. Львів : ПАІС, 2004. 332 с.

7.2. Допоміжна

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо / уклад. Я.Б.Тимошенко. К.: Либідь, 1991. 256 с.
2. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с.
3. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: Рідна мова, 1998. 475 с.
4. Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції: Мова та етика ділової комунікації: Навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. і перероб. К.: АртЕк, 2002. 208 с.
5. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови. К.: АртЕк, 1998. 190 с.
6. Войналович О., Моргунюк В. Російсько-український словник наукової і технічної мови. К.: Наук. думка, 1997.
7. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: Семантичний та соціолінгвістичний аспекти. К.: Вид. дім "КМ Academia", 2000. 218 с.
8. Зубков М. Сучасна українська ділова мова. 2-ге вид., доповнене. Х.: Торсинг, 2002. 448 с.

9. Караванський С. Секрети української мови. К.: УКСП "Кобза", 1994. 152 с.
10. Коваль А.П. Культура ділового мовлення: Писемне та усне ділове спілкування. Вид. 3-тє. К.: Вища шк., 1982. 287 с.
11. Коваль А.П. Культура ділового спілкування: Навч. посібник. К.: Либідь, 1992. 280 с.
12. Культура української мови: Довідник / За ред. В.М.Русанівського. К.: Либідь, 1990. 302 с.
13. Нелюба А. Теорія і практика ділової мови. Х.: Акта, 1997. 192 с.
14. Олійник О. Світ українського слова. К.: Хрещатик, 1994. 415 с.
15. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.
16. Плотницька І.М. Ділова українська мова. Навч. посібник. 2-ге вид., перероб та доп. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
17. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. К.: Либідь, 2001. 240 с.
18. Російсько-український словник-довідник "Порадник ділової людини" / Уклад. О.М.Коренга та ін. К.: Основа, 1995. 320 с.
19. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. Підручник. К.: АртЕк, 2001. 392 с.
20. Склад і структура термінологічної лексики української мови / За ред. А.В.Крижанівської. К.: Наук. думка, 1984. 193 с.
21. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М.Морозов, Л.М.Шкарапута. К.: Наук. думка, 2000. 680 с.
22. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я.Єрмоленко. К.: Рад. шк., 1989. 336 с.
23. Томан І. Мистецтво говорити / Переклад з чеської. К.: Політвидав України, 1989. 293 с.
24. Українська мова і мовлення: Навч. посібник / За ред. Н.Д.Бабич. Чернівці: Рута, 1999. – 96 с.
25. Українська мова. Енциклопедія. К.: Вид-во "Укр. енциклопедія" імені М.П.Бажана, 2000. 752 с.
26. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П.Бибик, І.Л.Михно, Л.О.Пустовіт, Г.М.Сюта. К.: Довіра; УНВЦ "Рідна мова", 1997. 399 с.
27. Чмут Т. К. Культура спілкування: Навч. посібник. Хмельницький: ХІРУП, 1996. 345 с.

Словники

1. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. К.: Либідь, 1995. 192 с.
2. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. К.: Вища школа, 1995. 319с.
3. Горпинич В. О. Словник географічних назв України: Топоніми та відтопонімічні прикметники: Близько 25000 слів. К, 2001. 526с .
4. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Либідь, 2001. 224 с.
5. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. К.: Кобза, 1993. 472 с.
6. Коломісць М. П., Регушевський Є.С. Словник фразеологічних синонімів. К.: Рад. школа. 1989. 200 с.
7. Куньч З. Риторичний словник / Ред. Л.О. Пустовіт. К.: Рідна мова, 1997. 341 с.
8. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. К.: ВЦ "Академія", 1997. 752 с.
9. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Шевчук С. В. Російсько-український і українсько-російський словник: Відмінна лексика. К.: Вища школа, 1992. 255 с.

10. Непийвода Н. Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови. К.: Основа, 2000. 256 с.
11. Новий російсько-український словник-довідник юридичної, банківської, фінансової, бухгалтерської та економічної сфери: Близько 85 тис. слів / Уклад. С. Я. Єрмоленко та ін. К.: Довіра, 1998. 783 с.
12. Новий російсько-український словник-довідник: Близько 65 тис. слів / С. Я. Єрмоленко, В. І. Єрмоленко, К. В. Ленець, Л. О. Пустовіт. К.: Довіра, 1996. 797 с.
13. Новий тлумачний словник української мови: У 4-х т. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. К.: Аконт, 1998.
14. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / За ред. М. М. Пещак. К.: Довіра, 2001.
15. Орфоепічний словник / Уклад. М. Погрібний. - К.: Рад. школа, 1984.-629с.
16. Полюга Л. М. Словник антонімів. К.: Рад. школа, 1987.173с.
17. Словник епітетів української мови / С. П. Бирик, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; за ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Довіра, 1998. 431 с.
18. Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. К.: Довіра, 2000. 1018 с.
19. Словник прізвищ (на матеріалі Чернівеччини.) (у співавторстві: Лук'янюк К. М., Бабич Н. Д., Скаб М. В., Колесник Н. С., Редьква Я. П.). Чернівці: Букрек, 2002. 424 с.
20. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. К.: Наук. думка, 1999-2000.
21. Словник труднощів української мови / Д. Г. Гринчишин, А.О. Капелюшний, О.М. Пазяк та ін.; За ред. С.Я. Єрмоленко. К.: Рад. школа, 1989. 336 с.
22. Словник української мови: В 11-тит./І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. К.: Наук. думка, 1970-1980.
23. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. К.: Знання, 2004. 367с.
24. Універсальний довідник-практикум з дійових паперів / С. П. Бирик, І. Л. Михно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта. К.: Довіра:УНВЦ "Рідна мова", 1997. 399 с.
25. Фразеологічний словник української мови: У 2-х т. / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. К.: Наук, думка, 1993.

Інформаційні ресурси

1. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> ("Словники України").
2. <http://slovoedia.org.ua/> (Колекція українських словників).
3. <http://www.slovnuk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови).
4. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова : Енциклопедія).
5. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал).
6. <http://www.mova.info/> (Лінгвістичний портал).
7. <http://www.pravopys.net/> (Електронний "Український правопис").
8. <http://termin.com.ua/> (Словник термінів та понять).